

ข้อสอบข้อเขียนพระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๙
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ชั้น จุฬอาภิธรรมมิกะตรี

สอบวันเสาร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๑๐ ข้อ รวม ๑๐๐ คะแนน

เวลา ๔ ชม.

๑. ก. จงแสดงคำประณามและปฏิกุญญาของพระอนุรุธาจารย์ทั้งบาลี และคำแปล ?
ข. สัทธรรมมิกะอย่าง คืออะไรบ้าง ให้แสดงความหมายด้วย ?
๒. ให้แสดงความหมายชื่อจิตดังต่อไปนี้
ก. กามาวจรจิต ข. อกุศลจิต ค. โอโสภณจิต
ง. รูปาวจรจิต จ. มหัคคตจิต
๓. ให้แสดงบาลีและคำแปลในจิตดังต่อไปนี้
ก. โลภมูลจิตดวงที่ ๑ และดวงที่ ๒ ข. โทสมูลจิต ๒ ค. โมหมูลจิต ๒
ง. ปฐมฌานวิปากจิต ๑ จ. ทุติยฌานผลจิต
๔. ให้จำแนกจิต ๑๒๑ มาโดยชาติเภทนัย ภูมิเภทนัย และโสภณเภทนัย ?
๕. เจตสิก ๕๒ ดวงนั้น เมื่อว่าโดยราสีมีเท่าใด ? คืออะไรบ้าง ? และในราสีหนึ่ง ๆ มีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง ?
๖. จงแสดงสัมปโยคนัย ในเจตสิกดังต่อไปนี้ ว่ามีจิตประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง ?
ก. วิตก ข. ปีติ ค. สติ ง. สัมมากัมมันตะ จ. กรุณา ?
๗. จงแสดงสังคหณัยในจิตดังต่อไปนี้
ก. โลภมูลจิตดวงที่ ๒ ข. โทสมูลจิตดวงที่ ๒
ค. โมหมูลจิตดวงที่ ๒ ง. ทุติยฌานจิต ๓ จ. ทุติยฌานจิต ๑๑
๘. ก. ให้แสดงคาถารูปปรมัตถ์ พร้อมคำแปล ?
ข. ในรูป ๒๘ นั้น เมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่ และประเภทเล็กแล้ว มีจำนวนเท่าไร คือ อะไรบ้าง
๙. ให้บอกความหมาย พร้อมมอค์ธรรมของรูปดังต่อไปนี้
ก. อัชฌัตติกรุป ข. ทวารรูป ง. โอฬาริกรุป ข. กัมมชรูป
จ. วจวิญญูติสัททลหุตาทีเตรสกกลาป
๑๐. ก. พระนิพพาน เมื่อว่าโดยปริยายแห่งเหตุแล้วมีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ให้แสดงความหมายด้วย?
ข. พระนิพพาน เมื่อว่าโดยอาการที่เป็นอยู่แล้วมีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ให้แสดงความหมายด้วย ?

ฝ่ายวางแผนและวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้อสอบสัมภาษณ์พระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๙
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชั้น จุฬอาภิธรรมมิกะตรี

สอบวันอาทิตย์ที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๕ ข้อ

๒๕ คะแนน

เวลา ๑๕ นาที

๑. ก. จงแสดงธรรมชาติของ จิต เจตสิก รูป นิพพาน โดยสังเขป (แสดงบาลีโดยเฉพาะด้วย)

ข. เมื่อว่าโดยสรุปแล้วธรรมชาติของจิตนั้นมีอยู่กี่ประการ คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ก. แสดงธรรมชาติของ จิต เจตสิก รูป นิพพาน ดังต่อไปนี้

จิต ธรรมชาติที่รู้อารมณ์ (อารมณวิชานนลกขณ)

เจตสิก ธรรมชาติที่อาศัยจิตเกิด (จิตตนิสสิตลกขณ)

รูป ธรรมชาติที่เสื่อมสลายไปเพราะวิโรธิปัจจัย (รูปปนลกขณ)

นิพพาน ธรรมชาติที่สงบจากรูปนามชั้น ๕ (สนฺตลกขณ)

ข. มีอยู่ ๓ ประการคือ

๑. มีการรับอารมณ์อยู่เสมอ

๒. เป็นเหตุให้เจตสิกทั้งหลายรู้อารมณ์ได้คล้ายๆกับผู้นำ

๓. ทำให้สิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตวิจิตรพิสดาร

๒. ก. ไสภณจิตที่เป็นอุเบกขาด้วย วิปยุตต์ด้วย สสังขาริกด้วย มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง ?

ข. คำว่า “อนินตโยคี” หมายความว่าอย่างไร มีจำนวนเท่าไรคืออะไรบ้าง ?

ตอบ ก. มี ๓ ดวงคือ มหากุศลจิตดวงที่ ๘ มหาวิปากจิตดวงที่ ๘ มหากริยาจิตดวงที่ ๘

ข. คำว่า “อนินตโยคี” หมายความว่า เจตสิกที่ประกอบไม่แน่นอน มี ๑๑ ดวงคือ มานะ อิสสา มัจฉริยะ
กุกุจจะ ถีนะ มithระ วิรตี ๓ อัปมัญญา ๒

๓. ก. เจตสิกที่ประกอบในอกุศลจิตได้ทั้งหมดนั้น มีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง

ข. ในอเหตุกจิต ๑๘ ดวงนั้น จิตดวงไหนมีเจตสิกประกอบมากที่สุด และดวงไหนมีเจตสิกประกอบน้อยที่สุด ?

ตอบ ก. มีจำนวน ๑๔ ดวง คือ สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ วิตกเจตสิก วิจารเจตสิก วิริยเจตสิก โมจตุก
เจตสิก ๔

ข. ในอเหตุกจิต ๑๘ ดวงนั้น จิตดวงที่มีเจตสิกประกอบมากที่สุด คือ หลิฏฺฐปาพจิต ๑ และดวงที่มีเจตสิก
ประกอบน้อยที่สุด คือ ทวิปัญจวิญญานจิต ๑๐

๔. ก. กำเนิดของสัตว์มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ?

ข. สัตว์ที่เกิดขึ้นโตทีเดียวโดยแน่นอน มีกี่จำพวก คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ก. กำเนิดของสัตว์ มี ๔ อย่างคือ

๑. สังเสทชะกำเนิด หมายถึง เกิดในที่ที่มียางเหนียว

๒. โอปปาติกะกำเนิด หมายถึง เกิดผุดขึ้นโตทันที คล้ายกับว่าตกลงมาจากที่สูง

๓. อัมมชะกำเนิด หมายถึง เกิดในฟอง

๔. ชลาพุชะกำเนิด หมายถึง เกิดในมดลูก

ข. สัตว์ที่เกิดขึ้นโตทีเดียวโดยแน่นอนมี ๒๔ จำพวกคือ

สัตว์นรก ๑

นิชฌามัตถิกเปรต ๑

เทวดาที่อยู่ในจาตุมหาราชิกา ๑ (เว้นพวกภูมิมัณฑุเทวดา)

เทวดาที่อยู่ในเทวภูมิเบื้องบน ๕

รูปพรหม ๑๖

๕. คำว่า “นิพพาน” เมื่อตัดบทออกแล้วมีกี่บท และให้บอกความหมายของบทนั้น ๆ ด้วย
และจงแปลวจนัตถะดังต่อไปนี้

วินติ สัสสิพพิตติ = วานํ

วานโต นิภนฺตฺนติ = นิพพานํ

ตอบ คำว่า “นิพพาน” เมื่อตัดบทออกแล้วมี ๒ บทคือ นิ + วาน. นิ แปลว่าพ้น วาน แปลว่าธรรมที่เป็นเครื่องเกี่ยวโยงไว้ หมายถึง ตัณหา เมื่อรวม ๒ บทเข้ากันแล้วเป็น นิวาน แปลว่า ธรรมที่พ้นจากเครื่องเกี่ยวโยง หมายถึงพ้นจากตัณหา ดังมีวจนัตถะแสดงว่า

วินติ สัสสิพพิตติ = วานํ ธรรมชาติโดยย่อเป็นผู้เกี่ยวไว้ ฉะนั้น ธรรมชาตินั้นชื่อว่า วาน ได้แก่ ตัณหา

วานโต นิภนฺตฺนติ = นิพพานํ ธรรมชาติโดยย่อพ้นจากเครื่องเกี่ยวโยง คือตัณหา ฉะนั้น ธรรมชาตินั้นชื่อว่า นิพพาน

ฝ่ายวางแผนและวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เฉลยข้อสอบข้อเขียนพระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๙

อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชั้น จุฬอาภิธรรมิกะตรี

สอบวันเสาร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๑๐ ข้อ

รวม ๑๐๐ คะแนน

เวลา ๔ ชม.

๑. ก. จงแสดงคำประณามและปฏินุญาของพระอนุรุธาจารย์ทั้งบาลี และคำแปล

ข. สัทธรรมมีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ให้แสดงความหมายด้วย ?

ตอบ ก. แสดงคำประณามและปฏินุญาของพระอนุรุธาจารย์

สมมาสมพุทฺธมตฺถํ สสทฺธมมคณฺตุตมํ

อภิวาทีย ภาสิสฺสํ อภิธมฺมตถสฺสคํ

ข้าพระพุทธเจ้า (พระอนุรุธาจารย์) ขอนอบน้อมถวายอภิวันทนาการแด่พระพุทธองค์ผู้ตรัสรู้เวยยธรรมทั้งหลายเอง ไม่มีผู้เปรียบปาน พร้อมด้วยพระสัทธรรมและคณะพระอริยสงฆ์เจ้าทั้งหลาย ซึ่งเป็นผู้อุ้มแล้ว จักแต่งคัมภีร์ที่มีนาม อภิธัมมัตถสังคหะ ต่อไป

ข. สัทธรรมมี ๓ อย่าง คือ

๑. ปริยัติสัทธรรม ได้แก่ พระบาลี และอรรถกถา

๒. ปฏิบัติสัทธรรม ได้แก่ การรักษาศีล การถืออุตุจก การเจริญสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน

๓. ปฏิเวธสัทธรรม ได้แก่ มรรค ผล นิพพาน ฌาน อภิญญา

๒. ให้แสดงความหมายชื่อจิตดังต่อไปนี้

ก. กามาวจรจิต

ข. อกุศลจิต

ค. อโสมณจิต

ง. รูปาวจรจิต

จ. มหัคคตจิต

ตอบ ก. กามาวจรจิต หมายความว่า จิตที่ท่องเที่ยวเกิดอยู่ในภุมิ อันเป็นที่เกิดแห่งวัตถุกาม และกิเลสกามเป็นส่วนใหญ่

ข. อกุศลจิต หมายความว่า จิตที่มีโทษและให้ผลตรงกันข้ามกับกุศลจิต หรือเป็นจิตที่ประกอบกับอกุศลเจตสิก

ค. อโสมณจิต หมายความว่า จิตที่นอกจากโสมณจิตที่เป็นจิตสวยงาม หรือเป็นจิตที่ไม่ได้เกิดพร้อมกันกับโสมณเจตสิก

ง. รูปาวจรจิต หมายความว่า จิตทั้ง ๑๕ ดวงนี้ ท่องเที่ยวเกิดอยู่ในภุมิอันเป็นที่เกิดแห่งวัตถุรูปและกิเลสรูปเป็นส่วนใหญ่

จ. มหัคคตจิต หมายความว่า จิตที่เข้าถึงความเป็นใหญ่ และประเสริฐ

๓. ให้แสดงบาลีและคำแปลในจิตดังต่อไปนี้

ก. โภกมุลจิตดวงที่ ๑ และดวงที่ ๒

ข. โทสมุลจิต ๒

ค. โมหมูลจิต ๒

ง. ปฐมณานวิปากจิต ๑

จ. พุติยณานผลจิต

ตอบ แสดงบาลีและคำแปลในข้อดังต่อไปนี้

ก. โสมนสฺสสหคตํ ทิฏฺฐิจิตตสมฺปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยความเห็นผิด

โสมนสฺสสหคตํ ทิฏฺฐิจิตตสมฺปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยความเห็นผิด

ข. โทมนสฺสสหคตํ ปฏิฆสมฺปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความเสียใจ ประกอบด้วยความโกรธ

โทมนัสสสหคตัม ปฏิสมฺပยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเสียใจ ประกอบด้วยความโกรธ

ค. อุเปกขาสหคตัม วิจิกิจฺจาสมฺပยุตฺตํ จิตฺตํที่เกิดขึ้นพร้อมด้วยความเฉย ๆ ประกอบด้วยความสงสัย

อุเปกขาสหคตัม อุทฺทจฺจสมฺပยุตฺตํ จิตฺตํที่เกิดขึ้นพร้อมด้วยความเฉย ๆ ประกอบด้วยความฟุ้งซ่าน

ง. วิตกฺกวิจาร์ปิติสฺสุขเอกกฺคตาสหิตํ ปฐฺมชฺฌาน วิปากจิตฺตํ

ปฐฺมชฺฌานวิปากจิต ๑ ที่เกิดพร้อมด้วยองค์ฌาน ๕ คือ วิตก วิจาร์ ปิตี สุข เอกกคตา

จ. วิจาร์ปิติสฺสุขเอกกฺคตาสหิตํ ทฺหิตยชฺฌาน โสตาปตฺติผลจิตฺตํ สกทาคามีผลจิตฺตํ อนาคามีผลจิตฺตํ

อรหตฺตผลจิตฺตํ ทฺหิตยชฺฌาน โสตาปตฺติผลจิต ๑ สกทาคามีผลจิต ๑ อนาคามีผลจิต ๑ อรหตฺตผลจิต ๑

ที่เกิดพร้อมด้วยองค์ฌาน ๔ คือ วิจาร์ ปิตี สุข เอกกคตา

๔. ให้จำแนกจิต ๑๒๑ มาโดยชาติเภทนัย ภูมิเภทนัย และโสภณเภทนัย

ตอบ จำแนกจิต ๑๒๑ โดยชาติเภทนัย ภูมิเภทนัย และโสภณเภทนัย

จำแนกจิตโดยชาติมี ๔ ชาติ คือ

๑. อกุศลชาติ มี ๑๒ ดวงคือ โลกมุลลจิต ๘ โทสมุลลจิต ๒ โมหมุลลจิต ๒

๒. กุศลชาติ มี ๓๗ ดวงคือ มหากุศลจิต ๘ รูปาวจรกุศลจิต ๕ อรูปาวจรกุศลจิต ๔ มรรคจิต ๒๐

๓. วิปากชาติ มี ๕๒ ดวงคือ อกุศลวิปากจิต ๗ อเหตุกกุศลวิปากจิต ๘ มหาวิปากจิต ๘ รูปาวจรวิปากจิต ๕ อรูปาวจรวิปากจิต ๔ ผลจิต ๒๐

๔. กริยาชาติ มี ๒๐ ดวงคือ อเหตุกกิริยาจิต ๓ มหากริยาจิต ๘ รูปาวจรกริยาจิต ๕ อรูปาวจรกริยาจิต ๔

จำแนกจิตโดยภูมิมี ๔ คือ

๑. กามภูมิ มี ๕๔ ดวงคือ อกุศลจิต ๑๒ อเหตุกจิต ๑๘ กามาวจรโสภณจิต ๒๔

๒. รูปภูมิ มี ๑๕ ดวงคือ รูปาวจรกุศลจิต ๕ รูปาวจรวิปากจิต ๕ รูปาวจรกริยาจิต ๕

๓. อรูปภูมิ มี ๑๒ ดวงคือ อรูปาวจรกุศลจิต ๔ อรูปาวจรวิปากจิต ๔ อรูปาวจรกริยาจิต ๔

๔. โลกุตตรภูมิ มี ๔๐ ดวงคือ มรรคจิต ๒๐ ผลจิต ๒๐

จำแนกจิตโดยโสภณเภทนัยมี ๒ คือ

๑. อโสภณจิต มี ๓๐ ดวงคือ อกุศลจิต ๑๒ อเหตุกจิต ๑๘

๒. โสภณจิต มี ๙๑ ดวงคือ กามาวจรโสภณจิต ๒๔ รูปาวจรจิต ๑๕ อรูปาวจรจิต ๑๒ โลกุตตรจิต ๔๐

๕. เจตสิก ๕๒ ดวงนั้น เมื่อว่าโดยราสีมีเท่าใด ? คืออะไรบ้าง ? และในราสีหนึ่ง ๆ มีจำนวนเท่าใด

คืออะไรบ้าง ?

ตอบ เจตสิก ๕๒ ดวงนั้น เมื่อว่าโดยราสีมี ๓ ราสีคือ

๑. อัญญสมานราสีเจตสิก ๒. อกุศลราสีเจตสิก ๓. โสภณราสีเจตสิก

อัญญสมานราสีเจตสิก มี ๑๓ ดวงคือ

สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ปกิณณกเจตสิก ๖

๒. อกุศลราสีเจตสิก มี ๑๔ ดวงคือ

โมหเจตสิก ๔ โลติกเจตสิก ๓ โทเจตสิก ๔ ภิทุกเจตสิก ๒

วิจิกิจจาเจตสิก ๑

๓. โสภณราสีเจตสิก มี ๒๕ ดวงคือ

- โสภณสาธารณเจตสิก ๑๘ - วิรติเจตสิก ๓ - อัปมัญญาเจตสิก ๒ - ปัญญินทรีย์เจตสิก ๑

๖. จงแสดงสัมปโยคนัย ในเจตสิกดังต่อไปนี้ ว่ามีจิตประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง ?

ก. วิตก ข. ปิตี ค. สติ ง. สัมมากัมมันตะ จ. กรุณา

ตอบ ก. วิตก ประกอบได้ในจิต ๕๕ ดวงคือ กามจิต ๔๔ (เว้นทวิปัญญวิญญาณจิต ๑๐) ปฐมฉานจิต ๑๑

ข. ปิติ ประกอบได้ในจิต ๕๑ ดวงคือ กามโสมนัสสหคจิต ๑๘ ปฐมฌานจิต ๑๑ ทุติยฌานจิต ๑๑ ตติยฌานจิต ๑๑

ค. สติ ประกอบได้ในโสภณจิตทั้งหมด ๕๙ หรือ ๙๑ ดวง

ง. สัมมากัมมันตะ ประกอบได้ในจิต ๑๖ หรือ ๔๘ ดวงคือ มหากุศลจิต ๘ โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐

จ. กรุณา ประกอบได้ในจิต ๒๘ ดวงคือ มหากุศลจิต ๘ มหากริยาจิต ๘ รูปาวจรจิต ๑๒ (เว้นปัญจฌานจิต ๓)

๗. จงแสดงสังคหณ์ในจิตดังต่อไปนี้

ก. โลภมูลจิตดวงที่ ๒

ข. โทสมูลจิตดวงที่ ๒

ค. โมหมูลจิตดวงที่ ๒

ง. ทุติยฌานจิต ๓

จ. ทุติยฌานจิต ๑๑

ตอบ ก. โลภมูลจิตดวงที่ ๒ มีเจตสิกประกอบได้ ๒๑ ดวงคือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โมจตุกเจตสิก ๔ โสภะ ทิฏฐิ ถิทุกเจตสิก ๒

ข. โทสมูลจิตดวงที่ ๒ มีเจตสิกประกอบได้ ๒๒ ดวงคือ อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นปิติ) โมจตุกเจตสิก ๔ โทจตุกเจตสิก ๔ ถิทุกเจตสิก ๒

ค. โมหมูลจิตดวงที่ ๒ มีเจตสิกประกอบได้ ๑๕ ดวงคือ อัญญสมานเจตสิก ๑๑ (เว้นปิติ,ฉันทะ) โมจตุกเจตสิก ๔

ง. ทุติยฌานจิต ๓ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๔ ดวงคือ อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นวิตก) โสภณเจตสิก ๒๒ (เว้นวิรตี๓)

จ. ทุติยฌานจิต ๑๑ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๗ ดวงคือ อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นวิตก) โสภณเจตสิก ๒๕

๘. ก. ให้แสดงคาราหารูปปรมาณู พร้อมคำแปล ?

ข. ในรูป ๒๘ นั้น เมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่ และประเภทเล็กแล้ว มีจำนวนเท่าไร คือ อะไรบ้าง ?

ตอบ ก. คาราหารูปปรมาณู พร้อมคำแปล

สมุทเทสา วิภาคา จ

สมุฏฐานากลาปโต

ปวัตติกัมมโต เจติ

ปญจธา ตตถ สงคโห

การแสดงสงเคราะห์รูปในรูปปริจเฉทนี้ พระอนุรุทธาจารย์แสดงเป็น ๕ นัย คือ

๑. รูปสมุทเทสนัย การแสดงรูปโดยสังเขป

๒. รูปวิภาคนัย การจำแนกรูปโดยพิสดาร

๓. รูปสมุฏฐานนัย การแสดงสมุฏฐานของรูป

๔. รูปกลาปนัย การแสดงรูปที่เกิดขึ้นเป็นหมวดๆ

๕. รูปปวัตติกมนัย การแสดงการเกิดขึ้นพร้อมด้วยความดับของรูปตามลำดับ

ข. ประเภทใหญ่มี ๒ คือ ๑. นิปผันนรูป ๑๘ ๒. อนิปผันนรูป ๑๐

ประเภทเล็กมี ๑๑ คือ ๑. มหาภูตรูป ๔ ๒. ชีวิตรูป ๑

๒. ปสาทรูป ๕ ๓. อาหารรูป ๑

๓. วิสยรูป ๗ หรือ ๔ ๔. ปริจเฉทรูป ๑

๔. ภาวรูป ๒ ๕. วิญญูตรูป ๒

๕. หทยรูป ๑ ๑๐. วิจารณ์รูป ๕ หรือ ๓

๑๑. ลักขณรูป ๔

๙. ให้บอกความหมาย พร้อมองค์ธรรมของรูปดังต่อไปนี้

ก. อัชฌัตติกรูป

ข. ทวารรูป

ค. โอฬาริกรูป

ง. กัมมชรูป

จ. วจวิญญูตีสัททลหุตาทีเตรสกกกลาป

ตอบ ก. อัชฌัตติกรูป คือรูปภายใน มี ๕ ได้แก่ ปสาทรูป ๕

- ข. ทวารรูป คือรูปที่เป็นเหตุแห่งการเกิดขึ้นของปัญจทวารวิจิตร และกายกรรมวจีกรรม มี ๗ ได้แก่ ปสาทรูป ๕ วิญญูติรูป ๒
- ค. โภหาริกรูป คือรูปหยาบ หมายถึงรูปที่ปรากฏชัด มี ๑๒ ได้แก่ ปสาทรูป ๕ วิสยรูป ๗
- ง. กัมมชรูป คือรูปที่เกิดจากกรรม มี ๑๘ ได้แก่ ปสาทรูป ๕ ภาวรูป ๒ ทหรูป ๑ ชีวีตรูป ๑ อวินิพโกรูป ๘ ปริจเฉทรูป ๑
- จ. วจิวิญญูติสัททลหุตาติเตรสกกลาป หมายถึงกลาปที่มีจำนวนรูป ๑๓ ได้แก่ อวินิพโกรูป ๘ วจิวิญญูติ ๑ สัททะ ๑ วิการรูป ๓

๑๐. ก. พระนิพพาน เมื่อว่าโดยปริยายแห่งเหตุแล้วมีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ให้แสดงความหมายด้วย?
- ข. พระนิพพาน เมื่อว่าโดยอาการที่เป็นอยู่แล้วมีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ให้แสดงความหมายด้วย ?

ตอบ ก. พระนิพพาน เมื่อว่าโดยปริยายแห่งเหตุแล้ว มี ๒ คือ

๑. สอุปาทิเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่เป็นไปกับกับขันธ ๕ คือ วิกาและกัมมชรูป ที่เหลือจากกิเลสทั้งหลาย ได้แก่ นิพพานของพระอรหันต์ที่มีชีวิตอยู่

๒. อนุปาทิเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่ไม่มีขันธ ๕ คือ วิกาและกัมมชรูปเหลืออยู่ ได้แก่ นิพพานของพระอรหันต์ที่ปรินิพพานแล้ว

ข. พระนิพพาน เมื่อว่าโดยอาการที่เป็นอยู่แล้ว มี ๓ คือ

๑. สญญตนิพพาน หมายความว่า ความเป็นอยู่ของพระนิพพานนั้นสูญสิ้นจากกิเลส และขันธ ๕ ไม่มีอะไรเหลืออยู่แล้ว

๒. อนิมิตตนิพพาน หมายความว่า ความเป็นอยู่ของนิพพานนั้น ไม่มีนิมิต เครื่องหมาย รูปร่างสัณฐาน สีสรรค์ วรรณะอย่างใดเลย

๓. อัปปนิหิตนิพพาน หมายความว่า ความเป็นอยู่ของนิพพานนั้น ไม่มีอารมณ์ที่น่าปรารถนาด้วยโลก และไม่มีตัณหาที่เป็นตัวต้องการอยู่ในนิพพานนั้น

ฝ่ายวางแผนและวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย